

ISSN 2616-6887

ВЕСТНИК
ЕВРАЗИЙСКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО
УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА

BULLETIN
of the
L.N. GUMILYOV
EURASIAN NATIONAL
UNIVERSITY

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР. АЙМАҚТАНУ. ШЫҒЫСТАНУ. ТҮРКІТАНУ сериясы

POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES.
TURKOLOGY Series

Серия **ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ.**
ТЮРКОЛОГИЯ

№ 3 (124)/2018

1995 жылдан бастап шығады

Founded in 1995

Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады

Published 4 times a year

Выходит 4 раза в год

Астана, 2018

Astana, 2018

Бас редакторы
Ногаева А. М.
PhD д-ры, проф. (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары
Бас редактордың орынбасары

Нечаева Е.Л., с.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Әбішева М.М., т.ғ.к., доцент (Қазақстан)

Редакция алқасы

Абдуали Б.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Абжаппарова Б.Ж.	т.ғ.д. (Қазақстан)
Азмуханова А.М.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Анар Сомунгуоглу	доцент (Түркия)
Әлібекұлы А.	ф.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Әлиева С.К.	т.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Бирюков С.В.	с.ғ.д., проф. (Ресей)
Габдулина Б.А.	т.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Грегори Глиссон	PhD д-ры, проф. (Германия)
Дәркенов К.Г.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Дронзина Т.	с.ғ.д., проф. (Болгария)
Дүйсембекова М.К.	с.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Жолдыбалина А.С.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Жолдасбекова А.Н.	с.ғ.к., проф. (Қазақстан)
Звонарева Л.У.	т.ғ.д., проф. (Ресей)
Зимони Иштван	проф. (Венгрия)
Ибраев Ш.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ирфан Шахзад	PhD д-ры (Пакистан)
Каиржанов А.К.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Кайыркен Т.З.	т.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Кожирова С.Б.	с.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Конкобаев К.	ф.ғ.к., проф. (Қырғыз Республикасы)
Копежанова Д.Е.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Ласлу Марац	PhD д-ры, проф. (Нидерланды)
Мандана Тишехьяр	PhD д-ры (Иран)
Невская И.А.	PhD д-ры (Германия)
Нұрбаев Ж.Е.	т.ғ.к. (Қазақстан)
Нуртазина Р.А.	с.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Октай Таприсев	PhD д-ры, проф. (Түркия)
Оспанова А.Н.	PhD д-ры, доцент (Қазақстан)
Пунит Гаур	PhD д-ры, проф. (Индия)
Пауло Ботта	PhD д-ры, проф. (Аргентина)
Рыстина И.С.	PhD д-ры (Қазақстан)
Сейт Али Авджу	PhD д-ры (Түркия)
Сомжүрек Б.Ж.	т.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Тәштемханова Р.М.	т.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Хасрет Чомак	PhD д-ры, проф. (Түркия)
Шаймердинова Н.Г.	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Сәтпаев к-сі, 2, 408 б.
Тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31434)
E-mail: vest_polit@enu.kz

Жауапты хатшы, компьютерде беттеген: Е.А. Изтелеуова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы.

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР, АЙМАҚТАНУ, ШЫҒЫСТАНУ, ТҮРКІТАНУ сериясы

Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігімен тіркелген. 25.05.18 ж. № 17125-Ж -тіркеу куәлігі

Мерзімділігі: жылына 4 рет.

Тиражы: 25 дана

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қажымұқан к-сі, 12/1, тел.: (7172)709-500 (ішкі 31434)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief
Ainur Nogayeva
PhD, Prof. (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief
Deputy Editor-in-Chief

Yelena Nechayeva, Can. of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Madina Abisheva, Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof. (Kazakhstan)

Editorial board

Bekzhan Abduali	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Bibikhadisha Abzhapparova	Doctor of Historical Sciences (Kazakhstan)
Aiman Azmukhanova	Can. of Historical Sciences (Kazakhstan)
Akzhigit Alibekuly	Can. of Philology, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Saule Aliyeva	Can. of Historical Sciences, Prof (Kazakhstan)
Anar Somuncuoglu	Assoc.Prof. (Turkey)
Sergey Biryukov	Doctor of Political Sciences, Prof.(Russia)
Kurmangali Darkenov	Candidate of Historical Sciences (Kazakhstan)
Tatyana Dronzina	Doctor of Political Sciences, Prof.(Bulgaria)
Maira Dyussebekova	Can. of Political Sciences, Assoc.Prof.(Kazakhstan)
Bagysh Gabdulina	Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Gregory Glisson	PhD, Prof. (Germany)
Hasret Çomak	PhD, Prof. (Turkey)
Shakir Ibrayev	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Irfan Shahzad	PhD (Pakistan)
Abai Kairzhanov	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Tursynkhan Kaiyrken	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Kadyraly Konkobayev	Can. of Philology, Prof. (Kyrgyzstan)
Svetlana Kozhirova	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Danagul Kopezhanova	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
László Marác	PhD, Prof. (Netherlands)
Mandana Tishehyar	PhD in International Studies (Iran)
Irina Nevskaya	PhD (Germany)
Zhaslan Nurbayev	Candidate of Historical Sciences (Kazakhstan),
Roza Nurtazina	Doctor of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Aigerim Ospanova	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Oktay Tanrıseven	PhD, Prof. (Turkey)
Punit Gaur	PhD, Prof. (India)
Paulo Botta	PhD, Prof. (Argentina)
Indira Rystina	PhD (Kazakhstan)
Seyit Ali Avcu	PhD (Turkey)
Baubek Somzhurek	Can. of Historical Sciences, Assoc.Prof.(Kazakhstan)
Raihan Tashtemkhanova	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Nurila Shaymerdinova	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Akbota Zholdasbekova	Can. of Political Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Alua Zholdybalina	PhD, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Lola Zvonareva	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Russia)
Zimonyi István	Prof. (Hungary)

Editorial address: 2, Satpayev str., of.408, Astana, Kazakhstan, 010008
Tel.: (7172) 709-500 (ext. 31434)
E-mail: vest_polit@enu.kz

Responsible secretary, computer layout: Yelena Izteleuova

Bulletin of the L.N.Gumilyov Eurasian National University POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES. TURKOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of information and communication of Republic of Kazakhstan.

Registration certificate No. 17125-Ж from 25.05.2018

Periodicity: 4 times a year

Circulation: 25 copies

Address of printing house: 12/1 Kazhimukan str., Astana, Kazakhstan 010008; tel.: (7172) 709-500 (ext.31434)

© L.N.Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор
Ногаева А.М.
д-р PhD, проф. (Казахстан)

Зам. главного редактора
Зам. главного редактора

Нечаева Е.Л., к.полит.н., проф. (Казахстан)
Абишева М.М., к.ист.н., доцент (Казахстан)

Редакционная коллегия

Абдуали Б.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Абжаппарова Б.Ж.	д.ист.н. (Казахстан)
Азмуханова А.М.	к.ист.н. (Казахстан)
Алибекулы А.	к.ф.н., доцент(Казахстан)
Алиева С.К.	к.ист.н., проф. (Казахстан)
Анар Сомунгуоглу	доцент (Турция)
Бирюков С.В.	д.полит.н., проф. (Россия)
Габдулина Б.А.	к.ист.н., доцент (Казахстан)
Грегори Глиссон	д-р PhD, проф. (Германия)
Даркенов К.Г.	к.и.н. (Казахстан)
Дронзина Т.	д.полит.н., проф. (Болгария)
Дюсембекова М.К.	к.полит.н., доцент (Казахстан)
Жолдыбалина А.С.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Жолдасбекова А.Н.	к.полит.н., проф. (Казахстан)
Звонарева Л.У.	д.ист.н., проф. (Россия)
Зимони Иштван	проф. (Венгрия)
Ибраев Ш.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ирфан Шахзад	д-р PhD (Пакистан)
Каиржанов А.К.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Кайыркен Т.З.	д.ист.н., проф. (Казахстан)
Кожирова С.Б.	д.полит.н., проф. (Казахстан)
Конкобаев К.	к.ф.н., проф. (Кыргызстан)
Копежанова Д.Е.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Ласлу Марац	д-р PhD, проф. (Нидерланды)
Мандана Тишехья	д-р PhD (Иран)
Невская И.А.	д-р PhD (Германия)
Нурбаев Ж.Е.	к.и.н. (Казахстан)
Нуртазина Р.А.	д.полит.н., проф. (Казахстан)
Октай Танрисев	д-р PhD, проф. (Турция)
Оспанова А.Н.	д-р PhD, доцент (Казахстан)
Пунит Гаур	д-р PhD, проф. (Индия)
Пауло Ботта	д-р PhD, проф. (Аргентина)
Рыстина И.С.	д-р PhD (Казахстан)
Сент Али Авджу	д-р PhD (Турция)
Сомжурек Б.Ж.	к.ист.н., доцент (Казахстан)
Таштемханова Р.М.	д.ист.н., проф. (Казахстан)
Хасрет Чомак	д-р PhD, проф. (Турция)
Шаймердинова Н.Г.	д.ф.н., проф. (Казахстан)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, каб. 408
Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31434)
E-mail: vest_polit@enu.kz

Ответственный секретарь, компьютерная верстка: Е.А. Изтелеуова

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева.
Серия: ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ. ТЮРКОЛОГИЯ
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан.
Регистрационное свидетельство № 17125-Ж от 25.05.18 г.
Периодичность: 4 раза в год
Тираж: 25 экземпляров
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Кажымукана, 12/1, тел.: (7172)709-500 (вн.31434)

МАЗМҰНЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР

<i>Айтмагамбетов Д.Р., Азмуханова А.М.</i> Қазіргі кезеңдегі Қазақстан мен Пәкістанның қарым-қатынасы.....	8
<i>Асхат Г., Жабина Ж.Р.</i> Диаспораның халықаралық қатынастарға ықпалы.....	18
<i>Кәрібек Д.Ж.</i> ТМД елдерінің транспорттық саясаты.....	24
<i>Кенчинбаева Д.Р., Елмурзаева Р.С.</i> Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңес – Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы: қауіпсіздікті қамтамасыз ету сұрақтарында халықаралық қатынастарды құқықтық реттеуде дүниежүзілік тәжірибенің имплементациясы.....	33
<i>Кусаинова А.М., Касымова А.М.</i> Жаһанданудың Үндістанның экономикалық саясатының өзгеруіне әсері.....	41
<i>Ногаева А.М., Айжанова А.Ф.</i> Қазақстан Республикасының дипломатиялық дамуындағы гендерлік аспект: өткені мен келешегі.....	47
<i>Онучко М.Ю., Габдулина Б.А.</i> Мемлекет пен конфессия қатынастары аясындағы ар-ождан бостандығы.....	53

АЙМАҚТАНУ

<i>Мовкебаева Г.А., Бимагамбетова Ж.Т., Оңдаш А.О., Сайлыбаев А.М.</i> Энергетикалық саладағы ЕАЭО елдерінің мүдделері: (жанасу нүктелері) тікелей араласуы және мәселелері.....	60
<i>Рамакруша Прадан</i> Үндістанның Орталық Азия саясатындағы Қытай факторы.....	67
<i>Янгмин Чу, Кожирова С.Б.</i> Корея мен Қазақстанның әлеуметтік интеграциялану мәселесі: шетелдік этностарға (диаспораларға) қатысты саясатқа фокус.....	81

ШЫҒЫСТАНУ

<i>Абжаппарова Б.Ж., Тлеубаева А.А.</i> Жапонияның Солтүстік Кореяға ұстанған саясаты.....	90
--	----

ТҮРКІТАНУ

<i>Алашбаева Ж.Н.</i> Жүсіп Баласағұнның «Құтадғу біліг» шығармасындағы мақал-мәтелдердің әлеуметтік-мәдени сипаттамасы	99
<i>Жалмырза А.А.</i> Түркістан әдебиеті және оның өкілдері.....	106
<i>Шаймердинова Н.Г., Балабекова Н.Р., Адамбаева Г.М.</i> Ұғымдық категорияның зерттелуі мен функциялары.....	115

CONTENTS

POLITICAL SCIENCE

<i>Aitmagambetov D.R., Azmukhanova A.M.</i> Kazakh-Pakistani relations at the present stage.....	8
<i>Askhat G., Zhabina Zh.R.</i> The influence of diasporas on international relations.....	18
<i>Karibek D.</i> Transport policy of the CIS countries.....	24
<i>Kenchinbayeva D.R., Elmurzaeva R.S.</i> CICA-OSCE: implementation of international experience in the legal regulation of international relations in security matters.....	33
<i>Kussainova A.M., Kassymova A.M.</i> Impact of Globalization on Indian Economic Policy Changes.....	41
<i>Nogayeva A., Aizhanova A.</i> Gender aspect in the development of the diplomatic service of the Republic of Kazakhstan: retrospective and perspectives.....	47
<i>Onuchko M.Yu., Gabdulina B.A.</i> Liberty of conscience in the context of the state religious relations.....	53

REGIONAL STUDIES

<i>Movkebayeva G.A., Bimagambetova Z.T., Ongdash A.O., Sailybayev A.M.</i> Interests of the EAEU countries in the energy sphere: points of contact and problems.....	60
<i>Ramakrushna Pradhan</i> China factor in India's Central Asia Policy.....	67
<i>Youngmin Chu, Kozhirova C.B.</i> The Issue on Social Integration of Korea and Kazakhstan: Focus on overseas ethnic(diaspora) policy.....	81

ORIENTAL STUDIES

<i>Abzhapparova B.Zh., Tleubayeva A.A.</i> Japan's policy towards North Korea.....	90
--	----

TURKOLOGY

<i>Alashbayeva J.N.</i> The social and cultural characteristics of proverbs in the works of Zhusup Balasagun «Kutadgu Bilig»	99
<i>Zhalmyrza A.A.</i> Turkestan literature and its representatives.....	106
<i>Shaymerdinova N.G., Balabekova N.R., Adambayeva G.M.</i> Research and conceptual category function	115

СОДЕРЖАНИЕ

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Айтмагамбетов Д.Р., Азмуханова А.М.</i> Казахстанско-пакистанские отношения на современном этапе.....	8
<i>Асхат Г., Жабина Ж.Р.</i> Влияние диаспоры на международные отношения.....	18
<i>Кәрібек Д.Ж.</i> Транспортная политика стран СНГ.....	24
<i>Кенчинбаева Д.Р., Елмурзаева Р.С.</i> СВМДА-ОБСЕ: имплементация мирового опыта правового регулирования международных отношений в вопросах обеспечения безопасности.....	33
<i>Кусаинова А.М., Касымова А.М.</i> Влияние глобализации на изменения в экономической политике Индии.....	41
<i>Ногаева А.М., Айжанова А.Ф.</i> Гендерный аспект в развитии дипломатии Республики Казахстан: ретроспектива и перспективы.....	47
<i>Онучко М.Ю., Габдулина Б.А.</i> Свобода совести в контексте государственно-конфессиональных отношений.....	53

РЕГИОНОВЕДЕНИЕ

<i>Мовкебаева Г.А., Бимагамбетова Ж.Т., Оңдаш А.О., Сайлыбаев А.М.</i> Интересы стран ЕАЭС в энергетической сфере: точки соприкосновения и проблемы.....	60
<i>Рамакруша Прадан</i> Китайский фактор в центрально-азиатской политике Индии.....	67
<i>Янгмин Чу, Кожирова С.Б.</i> Проблема социальной интеграции Кореи и Казахстана: фокус на политику в отношении зарубежных этносов (диаспор).....	81

ВОСТОКОВЕДЕНИЕ

<i>Абжаппарова Б.Ж., Тлеубаева А.А.</i> Политика Японии по отношению Северной Кореи.....	90
--	----

ТЮРКОЛОГИЯ

<i>Алашбаева Ж.Н.</i> Социально культурный характер пословиц и поговорок в произведениях Ж.Баласагуна.....	99
<i>Жалмырза А.А.</i> Туркестанская литература и представители.....	106
<i>Шаймердинова Н.Г., Балабекова Н.Р., Адамбаева Г.М.</i> Исследование и функции понятийной категории.....	115

TҮРКІТАНУ TURKOLOGY ТҮРКОЛОГИЯ

*Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы -
Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University, № 3 (124)/2018, 99-105pp.*
<http://bulpolit.enu.kz/>; E-mail: vest_polit@enu.kz

МРНТИ 16.21.07

Ж.Н. Алашбаева

*Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
(E-mail: zhanna_alash@mail.ru)*

Жүсіп Баласағұнның «Құтадғу біліг» шығармасындағы мақал-мәтелдердің элеуметтік-мәдени сипаттамасы

Аннотация. Жүсіп Баласағұнның «Құтадғу біліг» еңбегі XI ғасырда жазылған түркі халықтарына ортақ жәдігер. Ол түркі халықтарының өмір тарихынан, қоғамдық саяси ахуалынан сыр шертеді. Жүсіп Баласағұн «Түмен сөз түйінін бір сөзбен шеш» деп сөздің мазмұнына мән беру керектігін айтады. Яғни аз сөзбен көп мағына беруді, ойды айшықты әрі дәл жеткізуді меңзейді. «Құтадғу біліг» адамдардың құқықтары мен міндеттерін айқындайтын заң қызметін атқарған. Адамды жақсылыққа, ақылға, білімге, өзін-өзі тәрбиелеуге үндейді. Түркітану ғылымында жаңа бетбұрыстарға жол ашты. Шетелдік және отандық ғалымдар зерттеп, тіл ғалымдары түркі жазбаларына аударма жасап, ғылыми айналымға енгізді. Шығармада толықтай мақал-мәтелдер, қанатты сөздер, философиялық ойлар берілген. Орта ғасырлық мәдениеттен сыр шертетін және көркемсөз әлемінде маңызды туынды.

Түйін сөздер: мақал-мәтелдер, Ж. Баласағұн, Құтадғу біліг, ұлттық мәдениет, халық даналығы, мәдениет.

DOI: 10.32523/2616-6887-2018-124-3-99-105

Кіріспе. Көне дәуірдің бір белгісі ретінде әлемнің асыл қазыналарының қатарындағы өшпес мұраның бірі – Жүсіп Баласағұнның «Құтадғу біліг» атты дастаны.

Жүсіп Баласағұнның энциклопедиялық мұрасы сонау 1870 жылдары Венгр ғалымы Г. Вамбери, орыс ғалымы В. Радлов, С.Е. Малов, А.Н. Самойлович еңбектерінен бастап, беріде А.М. Щербак, Г.А. Әбдірахманов, Қ. Кармов, У. Асанәлиев, А.С. Аманжолов, А. Егеубаев сынды көптеген қазақстандық және шетелдік ғалымдардың назарын аударып, аса ықыласпен жан-жақты зерттелуде.

Мақсаты. Қазіргі кезде елімізде жария етілген «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында көне әдебиет туындыларын зерттеп, талдау аса өзекті мәселелер қатарында. Сол себепті бұл мақалада біз Жүсіп Баласағұнның шығармасындағы мақал-мәтелдердің элеуметтік-мәдени сипаттамасын жасауды мақсат етіп белгіледік.

Міндеті. Мақала шеңберінде Ж. Баласағұнның «Құтадғу біліг» дастанындағы мақал-мәтелдердің жалпы сипаттамасын беру; аталмыш дастандағы мақал-мәтелдердің элеуметтік-мәдени талдауын жасау; мақал-мәтелдердің көне түркі жазбасы мен қазақшадағы жазылуы және мән-мағынасын салыстыру; әйгілі түркітанушылардың еңбектерін зерттеп, өзіндік пайымдау әзірлеу; дастанда келтірілген мақал-мәтелдерді жіктеу; мақал-мәтелдердің мәдени мән-мағынасын анықтау сынды міндеттер белгіленген.

Тарихы. Ренессанс дәуірінің көрнекті ғұлама-ойшылы Жүсіп Баласағұнның шығармашылығында қазіргі кезде жастарды, жалпы адамзатты мәдени тұрғыдан тәрбиелеуге бағыт беретін қағидаттарды айқын байқауға болады. «Құтадғу біліг» еңбегі дидактикалық және этикалық бағытта жазылған шығарма. «Құтадғу білік» - түркі сөзі. Мұндағы «құтадғу» сөзі «құт», «бақыт», «құтты» деген мағынаны, екіншісі – «білік» яғни «білім», «кітап» деген мағынаны білдіреді. Яғни, «білімді құтайтушы кітап» немесе «бақытқа жету ғылымы». Дастан 85 тараудан, 6645 өлең жолынан (бәйіттен) тұрады. Шығарма оқиғасына қатысатын төрт кейіпкер төрт қасиеттің (әділет, дәулет, ақыл, қанағат) иесі болып табылады да, осы төртеудің арасындағы бақыт туралы сөздің жартысы диалогқа құрылған.

Зерттеу әдістері. Жүсіп Баласағұнның шығармашылығындағы әлеуметтік-мәдени негіздерді ғылыми тұрғыда зерттеуде түркі жазбаларының қалыптасуы мен ондағы тәрбие туралы ой-пікірлердің және халық тәлімінің алатын орны, бұлардың арасындағы сабақтастықты арнайы қарастырғанды жөн көрдік. Өйткені, Баласағұнның «Құтадғу біліг» дастаны негізінен түркі халқының ғасырлар бойы жинақталған тәрбие жайындағы сапалы ойды қорытындылап тұрған еңбек.

Мақаланы зерттеудің әдіснамалық базасы диалектикалық әдісті тануға қызмет ету және оған негізделген формальды-қисынды, тарихи, жеке-ғылыми, нақты-әлеуметтік, салыстырмалы-мәдениеттанушылық зерттеу әдістерінен құралған.

Нәтижесі/Талқылау. Түркітанушы А.Н. Кононов: «Кутадгу билиг» - философское произведение, в котором анализируется смысл и значение человеческой жизни и определяются обязанности и нормы поведения человека в обществе; при этом Юсуф не страшится критиковать общество, в который он сам живет» - деді [1]. Түркі поэзиясының ерекшелігі жөнінде И.В. Стеблева: «... Юсуф Баласағұнский использовал все возможности тюркского языка, реализуя теорию арабо-персидской рифмы в тех вариантах, которые соответствовали фонологической структуре тюркского слова «морфологии языка» - дейді [2. 95 б.].

XI ғасырдағы көне түркі шығармасы болған бұл еңбектің басты мақсаты – адамның бақытты болу жолдарын көрсету. Өзі өмір сүрген қоғамды, сол кездегі саяси-әлеуметтік ахуалды сынға алады. Ол өз отандастарын Мавереннахр, Шығыс Түркістан сынды елдерді мысалға ала отырып, халықты басқару өнеріне үйреткісі келген. Алайда шығарма саяси трактат емес, ол орта ғасырдың ғылымы мен мәдениетін қамтиды, шығармада адам өмірінің мәніне, оның тағдырына, әлемдегі орны мен рөліне қатысты мәселелер қозғалған.

1-кесте – адамға байланысты

Ж. Баласағұнның шығармасында	Мағынасы
<i>üqüşlüy kişiden kişilik kelür,</i> <i>biliklik kişiler kişisi bolür[?]</i>	Ақылды кісіден кісілік келер, Білімді кісілер кісісі болар[3.476.]
<i>Tirig ölgü ahir töşängü jerig,</i> <i>Kişi ölsä edzgün kör atı tirig [?]</i>	Тірі өлер, ақыры жер жастанар, Жақсы кісі өлсе, жақсы ат қалар[3.1316.]
<i>Eşitgüil nâgü tär biliklig kişi,</i> <i>Biliklig sözi šin cebüg jan tüši:</i> <i>Bülarda birisi bü til jalğanı,</i> <i>Münñda basası sözüg qıjğanı [?]</i>	Біліктіні тыңда, ақылдың бұлағы, Білімді сөз – шырын, жанның құнары: «...Бұның бірі – тілдің жалған айтқаны, Бұдан басқа – айтқан сөзден қайтқаны!»[3.1316.]

Осы айтылғандардың өзінен қазақтың «Жақсы – арының құлы, жаман – малының құлы»,

«Жақсының аты, ғалымның хаты өлмейді» деген даналық сөздері салмақтана түсетіндей.

«Құтадғу біліг» дастаны адам мен қоғам туралы басты екі тақырыпты қатар жырлайды. Әрине, дастанда адам, адами жетілу туралы тәрбие мәселелері басым айтылады. Себебі қоғамның негізі – жеке адамдар. Жеке тұлға, жеке адам өз бойындағы адам көріністерін, адамгершілік сипатын, ерлігін, әділдігі мен бақытын жалғыз жүріп жария ете алмайтыны анық. Демек, қоғам адамдардың адами іс-әрекеті қалыптасып шындалатын, жан-жақты жетіліп, бар қырымен көрініс табатын орын. Дастанда әуелі адамгершілік қасиетке сай адам болып жетілуі алғашқы мұрат-мақсат деп біледі. Сондықтан болар, дастанда көптеген тәрбиелік сипаттағы мақал-мәтелдер берілген.

2-кесте – тәрбиеге байланысты

Ж. Баласағұнның шығармасында	Мағынасы
<i>Qalı kelsä övkän qatıylan, särin, Särimlig kişiniñ säbinši jarin[?]</i>	Егер ашу-өкпең келсе, қатулан сабыр қыл, Сабырлы кісінің сүйініші алдында [3.1366.]
<i>Ülüy boldünjärsä kişig tüt köñül, Ülüyqa kişigilik jaraşür oğül[?]</i>	Ұлық болдың екен, көңіліңді кішік тұт, ұлыққа кішіктік жарасады, ұл! [3.1406.]

Адамгершілік қағидаттарын сипаттайтын даналық нақыл сөздер, мақал-мәтелдер кейін барлық түркі тілдес халықтардың рухани әлемін, ұлттық сипатын қалыптастырып, дамытуға негіз болған. Дастанның әр жолындағы тәлім-тәрбиелік толғамдар, әсіресе, бүгінгі ұрпаққа аса қажет. Ойшыл мұрасының өміршеңдігі осында. Мақал-мәтелдерде көрініс тапқан халық даналығы ұлттық мәдениет өзгешелігінің көзі және кез-келген тілдің көне негізі болып табылады, сондықтан да мақал-мәтелдер қашан да болсын ғылыми-зерттеушілік жұмыстың назарындағы сала.

«Құтадғу біліг» дастаны әлеуметтік-мәдени сипаттағы идеяларды толық қамтыған еңбек. Дастанда Сөз ерекше орын алады. Жиырмадан астам бәйіт жолдарында тіл өнерінің қасиет сипаты мен пайда-зияны айтылады. «Өнер алды – қызыл тіл» дегендей бағзы замандардан да тілдің құдыретін, асыл сөздің тегін аңғарамыз.

3-кесте – тіл туралы

Баласағұнның шығармасында	Мағынасы
<i>Kişiğ til ağırlar, bülür qüt kişi, Kişiğ til üzüzlar, barır är başi</i>	Тіл кісіні қадірлі етер, бақ қонар, Тіл қор қылар, кететұғын бас болар[3.1336.]
<i>Til arslan türür kör işiktä jatur, Aja ävlig är saq başiñni jäjür</i>	Тіл – арыстан есік баққан ашулы, Үй иесі, сақтан, жұтар басыңды[3.1336.]
<i>Sözünni күdäzgil başiñ barmasün, Tiliñni күdäzgil tişiñ sinmasün</i>	Сөзіңді бақ, басың кесіп алмасын, Тіліңді бақ, тісің сынып қалмасын [3.1336.]
<i>Tilig käd күdäzgil күdäzildi baş, Sözünni qisürqil üzatıldı jaş</i>	Тіліңді бақ, басың аман болады, Сөзді қысқарт, жасың ұзақ болады [3.1346.]

Ürüp bärğä başı pütär tärk sönär, <i>Tilin söksä pütmäz aşıyï jilin[?]</i>	Таяқ – еттен, сөз сүйектен өтеді, Сөз қалады, таяқ табы кетеді [3.1346.]
---	---

Бұларды қазіргі қазақ мақал-мәтелдерімен салыстыра отырып байқасақ, белгілі бір тәрбие мен оның мақсаттарының мәнін ашып көрсетеді. Адам сөзінің тәрбиелік мәні терең, маңызды. Сондықтан халық сөздің қадір-қасиетін түсінуін балаға жастайынан үйреткен. Сөз сөйлеу мәдениеті сол кезеңде дамып, қоғамдағы тілдік өмірді зерделеп, тілді дұрыс пайдалану ережелерін белгілеген.

«Құтадғу біліг» дастанының халықтық педагогикамен ұштасуы жайында бірқатар ғалымдардың еңбектері дәлелдейді. Профессор М. Мырзахметовтың пікірінше: «Жүсіптің, әсіресе, халық ауыз әдебиеті үлгілерін барынша мол пайдаланғаны дастандағы кісі аттары, аңыз-әңгімелер, мақал-мәтелдер, шешендік сөздерден де көрінеді: «Сөздің көркі – мақал», «Ауру қалса да, әдет қалмайды», «Есік көргенді алма, бесік көргенді ал», т.б. [4. 2176].

«Құтты біліктің» әдеппен, мәдениетпен тамырластығын мына мысалдардан да байқауға болады:

Үй іздесең, көрші жайын сынарсың. Жер іздесең, судың жайын сұрарсың (5218);
Саламат жүр, жамандарға қатыспа. Көңілді – оң, ақыл – көзді сақ ұста (5267);
Ақыл көркі – тіл. Тілдің көркі – сөз. Адам көркі – жүз. Жүздің көркі – көз (274);
Өзіңнен де зорлар сөзін қозғаса. Құлағың сал, сөйлеп әуре болма аса (4116);
Аузыңды бақ, енер содан кесел де (4615);
Әдептінің түр-түсі де әдемі (4604);
Айтарыңды сайлап сөйле, жүректі ер (3878);
Сөйлемесең – сөзің саған құл болар. Сөйлеп қойсаң – сені өзі құл қылар (3880);
Көңіл жақын болса, жақын-алыс жер. Көңілді бақ! Алыс кейде қарыс жер (3705);
Тіршілікке алданбағын, өшеді. Дүниеге малданбағын, көшеді (1274);
Тоқ болсаң да бектің асын қайтарма (4133);
Әйелдердей түсіп кетпе қызығып, әйелдердей қалма ашығып, сызылып (4132);
Қол созба асқа, тұрған кісі алдында. Ал, ой зерек, қойған асты алдыға (4130);
Ас – арқауын, онсыз күнің қараңғы. Құлқын - өңеш билемесін адамды (3667).

Жүсіп Баласағұнның «Құтты біліг» дастанында халықтық педагогика негіздері, тәлімдік ой-пікірлер айтылған. Сол ой-орамдардың қазақ халқында мақал күйінде сақталған түрлерінен көптеген мысалдар келтіруге болады:

«Сүтпен сіңген сүйекпен кетеді»,
«Ананың сүтімен сіңбеген қасиет тананың сүтімен сіңбейді»,
«Сөз сүйектен, таяқ еттен өтеді»,
«Адам көркі – көз, тілдің көркі – сөз»,
«Ұлық болсаң, кішік бол»,
«Не ексең, соны орасың»,
«Жақсыдан – шарапат, жаманнан - кесепат»,
«Білімді мыңды жығар, білікті бірді жығар».

Осындай етек-жеңі жинақы, аз сөзбен көп мағынаны аңғартатын сөз тіркестерін ары қарай жалғастыра беруге болады. Өмірде заңдылықты болып келетін, не болмаса арнайы бір принципті көрсететін мақал-мәтелдер, нақыл сөздер, адамның ой-өрісін тереңдететін жұмбақтар халықтың іс-тәжірибесінде кеңінен орын алып, тәрбиенің негізгі құралы болған. Бұл прогрессивтік үрдіс «Құтадғу біліг» дастанында да дәлелденіп отыр.

Халық тәлім-тәрбиесінде	«Құтты білік» дастанында
Білекті бірді жығар, білімді мыңды жығар	Ақыл қайда болса, ұлылық толады, Білім кімде, сол білікті болады
Ғылым – теңіз, Білім - қайық	Кісі көңілі – түпсіз теңіз, ойласаң, Білім – інжу түбінде, анық қоймасаң
Жақсының аты, ғалымның хаты өлмейді	Тірі өлер, ақыры жер жастанар, Жақсы кісі өлсе, жақсы ат қалар
Сүтпен сіңген сүйекпен кетеді	Ақ сүтпенен бірге сіңген жақсылық, айнымайды еш, алғанша ажал тапсырып
Сабыр түбі – сары алтын	Сабырсыз қалар ұятқа, Сабырлы жетер мұратқа
Көз көрсе, көңіл сүйінер	Көздің құрты – сүйікті өңді бір көру, Көңіл құрты – аңсарымен бірге өлу
Жеті рет өлшеп, бір рет кес[?]	Есті жанның тілі – шындық шұрайы, Бар қылығы тегіс, шымыр шығады. Одан салқын, сабырлылық өседі, Жеті өлшеп, жалғыз рет кеседі[?]
Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні	Мың сөздің түйіні бұл, бір сөзде аш – болып шығады
Бірінші байлық -денсаулық, екінші байлық – ақ жаулық, үшінші байлық – он саулық	Ішпек-жемек - әуелгісі бұлардың Қатын алмақ – бірі, рахат-құмардың Үшіншісі – тән саулығың, тірлігің Бұл үшеудің ұстау қажет бірлігін
Ұлық болсаң, кішік бол	Ұлық болдың екен, көңіліңді кішік тұт Ұлыққа кішіктік жарасар, ул
Алтын көрсе, періште жолдан таяр	Алтын көрсе, Ердің өзі жұмсарар, Күркіреген кердің сөзі жұмсарар
Ішің ауырса, аузыңды тый, көзің ауырса, қолыңды тый	Дерт кісіге жабысады ауыздан, Дертке дауа дәрі де енер ауыздан
Ит үреді, керуен жүреді	Көп төбетті бөрі елемей жеңбей ме, Ит үреді, керуен көше бермей ме.
Аузы қисық болса да байдың ұлы сөйлесін [?]	Кім бай болса, Қолы соның қарымды Терісі – оң, болар тілі алымды [?]

«Құтадғу білік» дастанының отбасы тәрбиесіне ықпалы зор. Онда ата-ананың рөлі мәдени тұрғыдан келесідей мақал-мәтелдер мен өсиет сөздермен ашылады.

4-кесте – отбасы тәрбиесі жайлы

Баласағұнның шығармасында	Мағынасы
<i>Qalī edzgü bolsa oğül-qiz silig,</i> <i>Ani-täg bolur kim jorıtın tilig</i> <i>Qalī bolsa esiz ulıtyaj säni</i> <i>Özün ölsä terkin ünıtyaj säni[?]</i>	Егер ұл, қыз ізгі (жақсы) зерек болса, <i>(Олар) сенің айтқаныңдай, тілегеніңдей болар.</i> Егер, жаман болса, зарлатар, жылатар сені, Өзің өлгенде, тез-ақ ұмытар сені/[3.1336.]

Қорытынды. Ж.Баласағұнның «Құтадғу білігі» дастанының көне жазба көздердің арасындағы орны бөлек, себебі дана ойшылдың еңбегіндегі әлеуметтік-мәдени көзқарастар өскелең ұрпақ үшін таптырмас қазына, дұрыс тәрбие беруді, дұрыс мінез-құлық ережелеріне баулуды көздеген шығарма және оның әлеуметтік-мәдени тұрғыдан құндылығы зор дегім келеді. Қоғамдық-экономикалық формацияның түріне байланыссыз халықта оның салт-дәстүрінде, әдет-ғұрпында жалпы халықтық ізгілік құндылықтар сақталады: үлкендерді құрметте, дана адамнан үйрен, өз ойыңды нақты білдір, өзінді дұрыс ұстасаң – құрмет пен қошеметке бөленесің, олай істемесең – адамдар сені жек көріп кетеді.

«Құтадғу білігі» өзінің терең мағынасымен қызықты, оны күні бүгінге дейін өз мәнін жоғалтпаған өмір кодексі ретінде де қарастыруға болады, шығарманың көптеген ережелері біздің замандағы жағдаймен үндеседі.

Қалай бақытты болу керектігі туралы сыр шертетін кітапта сол кезеңдегі көзқарасқа сәйкес келетін ізгілік қағидаттары жан-жақты қарастырылған.

Мәдени тәрбинің түп тамыры сонау тарихи кезеңдерден бастау алатындығы мәлім. Бұл шығарманың ерекше құндылығы – «Құтадғу білік» -жазбаша ескерткіш болып табылатындықта.

Ғасырлар тарихынан бүгінге дейін ұрпақ мұрасына айналған «Құтадғу білігі» шығармасы басқаша айтқанда «Бақытты бола білу ғылымы» – ойды, адамгершілікті, этиканы, эстетиканы, ізгілікті тәрбиелеуге қатысты дидактикалық қағидаттар туралы пайымдаулар. Тәрбиелік және өнегелік мәні зор. Түркі халықтарының әдеби бастауларының бірі. Кітап ізгілік тұрғысынан тәрбие беретін, құндылық қатынастарын қалыптастыру барысы туралы сипаттаған шығарма.

Әдебиеттер тізімі

1. Кононов А.Н. Поэма Юсуфа Баласагунского «Благодатное знание». -М.: Наука, 1983. –507 с.
2. Стеблева И.В. Поэтика «Кутадгу билик»// Советская тюркология. –1970. – №4. – С.100.
3. Егеубаев А. Кісілік кітабы (ғылыми эссе). – Алматы: Ана тілі, 1998. -320 б.
4. Мырзахметов М.М. Мұхтар Әуезов және Абайтану проблемалары. - Алматы: Ғылым, 1982. –209-212б.
5. Егеубай А. Жүсіп Баласағұн «Құтадғу білік» (11 ғасыр) [Мәтін] / А. Егеубай // Жұлдыз. –1996. - № 3. – Б.170-194.
6. Егеубай А. Құтадғу білігі [Мәтін]: [Жүсіп хас Қажыб Баласағұнның еңбегі жайлы ғылыми сипаттама] / А. Егеубай // Сарыарқа. –1995. - № 5. – Б. 73-93; № 6. –Б. 28-33.

Ж.Н. Алашбаева

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Социально культурный характер пословиц и поговорок в произведениях Ж. Баласагуна

Аннотация. Произведение Жусип Баласагун «Кутадгу билиг» памятник тюркских народов, написанное в XI веке. Он рассказывает об истории жизни тюркских народов, общественно-политической ситуации. Жусип Баласагун говорит, что надо обратить внимание на содержание слова. То есть, в меньшей степени подразумевается представление большого значения, выразительного и точного выражения мыслей. «Кутадгу билиг» был как закон, определяющий права и обязанности лиц. Он призывал человека к лучшему, разуму, знанию, самообразованию. Открыл новое направление в тюркологической науке. Провели исследования зарубежные и отечественные ученые, лингвисты перевели тюркские записи на многие языки, ввели в научный оборот. В произведении подробно представлены пословицы и поговорки, крылатые слова, философские мысли. Дает сведения о средневековой культуре и является важным произведением в мире художественного слова.

Ключевые слова: пословицы и поговорки, Ж. Баласагун, национальная культура, народная мудрость, культура.

J.N. Alashbayeva

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

The social and cultural characteristics of proverbs in the works of Zhusup Balasagun “Kutadgu Bilig”

Abstract. Yusuf Balasagun's «Kutadgu Bilik» is a common achievement for the Turkic peoples of the 11th century. It tells about the history of the Turkic people, about the political situation in the country. Yusuf Balasagun says that the word «Tyumen should be taken literally in one word» should be emphasized. That is, a few words to give a clear and precise idea. The «Martial law» is a law that defines the rights and duties of people. It encourages people to good, intelligence, knowledge and self-discipline. It has opened the way to new heights in Turkic studies. Foreign and domestic scientists studied and translated into Turkic letters. The work contains all proverbs, sayings, philosophical thoughts. An important part of medieval culture and the world of art.

Keywords: Proverbs and sayings, Zh. Balasagun, folklore, national culture, folk wisdom, culture.

References

1. Kononov A.N. Poema Iysyfa Balasagunskogo «Blagodatnoe znanie» [Poem of Yusuf Balashovskogo «Beneficial knowledge»] (Science, Moscow, 1983).
2. Stebleva I. V. Poetica «Kutadgu Bilik» [Poetics «Kutadgu Bilik»], Sovetskaya turkologia [Soviet Turkology], 4, 100 (1970).
3. Egeybaev A. Kisilik kitaby (gylymi esse) [Person's book « (scientific essay)»] (Ana tili, Almaty, 1998).
4. Myrzahmetov M.M. Muhtar Ayezov jane Abaitany problemalary [Mukhtar Auevov and Abaitanu problems] (Science, Almaty, 1982).
5. Egeybai A. Jusip Balasagyn «Qutadgy bilik» [Zhusup Balasagun «Kutadgu Bilig»], Juldyz [Star], 3, 170-194 (1996).
6. Egeybai A. Qutadgy bilik [Kutadgu Bilig], Saryarka [Saryarka], 5, 73-93 (1995); 6, 28-33 (1995).

Авторлар жайлы мәліметтер:

Алашбаева Ж.Н. – түркітану кафедрасының докторанты, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Жанкент көшесі 55, Астана, Қазақстан.

Alashbayeva J.N. – doctorate student of the chair of Turkology, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Jan-kent street 55, Astana, kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Саяси ғылымдар. Аймақтану. Шығыстану. Түркітану сериясы»
журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журнал мақсаты. Саяси ғылымдар, аймақтану, шығыстану, түркітану салалары бойынша мұқият тексеруден өткен ғылыми құндылығы бар мақалалар жариялау.

2. Журналда мақала жариялаушы автор мақаланың қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын Ғылыми басылымдар бөліміне (редакцияға, мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 408 кабинет) және vest_polit@enu.kz электрондық поштасына Word форматындағы нұсқаларын жіберу қажет. Мақала мәтінінің қағаз нұсқасы мен электронды нұсқалары бірдей болулары қажет.

Мақалалар *қазақ, орыс, ағылшын, араб, түрік* тілдерінде қабылданады.

3. Автордың қолжазбаны редакцияға жіберуі мақаланың Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысында басуға келісімін, шетел тіліне аударылып қайта басылуына келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы автор туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына кепілдеме береді. Сонымен қатар мақала мәтінін плагиат жүйесінде тексеруге келісімін білдіреді.

4. Мақаланың көлемі 18 беттен аспауға тиіс (6 беттен бастап).

Мақаланың құрылымы

5. XFTAP <http://grnti.ru/> - *бірінші жолдың сол жақтауында;*

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемеде жұмыс жасайтын болса, онда әр автор мен оның жұмыс мекемесі қасында бірдей белгі қойылу керек) – жолдың ортасында;

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде, курсивпен, жолдың ортасында;

Мақала атауы – жолдың ортасында;

Аннотация (100-200 сөз; мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет).

Түйін сөздер (6-8 сөз не сөз тіркесі). Түйін сөздер мақала мазмұнын көрсетіп, мейлінше мақала атауы мен аннотациядағы сөздерді қайталамай, мақала мазмұнындағы сөздерді қолдану қажет. Сонымен қатар, ақпараттық-іздістіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін ғылым салаларының терминдерін қолдану қажет.

Негізгі мәтін мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды бөлімдерін қамтуы қажет – *жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1,25см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.*

Таблица, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр таблица, сурет қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын, сканерден өтпеген болуы керек.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқалары міндетті түрде алғаш қолданғанда түсіндірілуі берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтемелер тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің номерленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіліде: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1] арқылы, екінші сілтеме [2] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Кітапқа жасалатын сілтемелерде қолданылған беттері де

көрсетілуі керек (мысалы, [1, 45 бет]). Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпейтін басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгілерін журнал bulpolit.edu.kz сайтындағы **мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз**).

6. Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса), орыс және ағылшын тілінде (егер мақала түрік немесе араб тілінде жазылса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: автордың аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекен-жайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде толтырылады.

7. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның қайтарылуы оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

Редакцияға түскен мақала жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Барлық рецензиялар авторларға жіберіледі. Автор (рецензент мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда) өңдеп қайта, қолжазбаның түзетілген нұсқасын редакцияға қайта жіберуі қажет. Рецензент жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі.

Пікірі мақұлданған мақалаларды редколлегия алқасына талқылап, басуға келіседі.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына төлем жасау туралы ескертіледі. Төлем көлемі 2018 жылы 4500 тенге – Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ қызметкерлері үшін және 5500 тенге басқа ұйым қызметкерлеріне.

Рекзивизиттер:

Цеснабанк: КБЕ16

БИН 010140003594

РНН 031400075610

ИИК KZ 91998

ВТВ 0000003104

TSES KZ KA

IBAN KZ91998ВТВ0000003104

Provision on Articles submitted to the Journal
“Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Political Science. Regional studies. Oriental studies. Turkology Series”

1. Purpose of the journal. Publication of carefully selected original scientific works and book reviews in the fields of political science, regional studies, oriental studies, turkology.

2. An author who wishes to publish an article in a journal must submit the article in hard copy (printed version) in one copy, signed by the author to the scientific publication office (at the address: 010008, Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Building, room 408) and by e-mail vest_polit@enu.kz in Word format. At the same time, the correspondence between Word-version and the hard copy must be strictly maintained.

Language of publications: *Kazakh, Russian, English, Turkish, Arabic.*

3. Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations and also he/she agrees to check the uniqueness of the article text.

4. The volume of the article should not exceed 18 pages (from 6 pages).

5. Structure of the article (page – A4 format, portrait orientation, page margins on all sides - 20 mm. Font: type - Times New Roman, font size - 14)

GRNTI <http://grnti.ru/> - *first line, left*

Initials and Surname of the author (s) - *center alignment, italics*

Full name of the organization, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization) - *center alignment, italics*

Author's e-mail (s)- *in brackets, italics*

Article title - *center alignment, bold*

Abstract (100-200 words, it should not contain a formula, the article title should not repeat in the content, it should not contain bibliographic references, it should reflect the summary of the article, preserving the structure of the article - introduction, problem statement, goals, history, research methods, results /discussion, conclusion).

Key words (6-8 words/word combination. Keywords should reflect the main content of the article, use terms from the article, as well as terms that define the subject area and include other important concepts that make it easier and more convenient to find the article using the information retrieval system).

The main text of the article should contain an introduction, problem statement, goals, history, research methods, results / discussion, conclusion - *line spacing - 1, indent of the “red line” -1.25 cm, alignment in width.*

Tables, figures should be placed after the mention. Each illustration should be followed by an inscription. Figures should be clear, clean, not scanned.

All **abbreviations**, with the exception of those known to be generally known, must be deciphered when first used in the text.

Information on **the financial support** of the article is indicated on the first page in the form of a footnote.

References

In the text references are indicated in square brackets. References should be numbered strictly in the order of the mention in the text. The first reference in the text to the literature should have the number [1], the second - [2], etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). References to unpublished works are not allowed. Unreasonable references to unreviewed publications (examples of the description of the list of literature, descriptions of the list of literature in English, see on the journal web-site bulpolit.enu.kz).

At the end of the article, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the article is in Kazakh), in Kazakh and English (if the article is in Russian) and in Russian and Kazakh languages (if the article is English language), in Russian and English (if the article is in Turkish or Arabic language).

Information about authors: surname, name, patronymic, scientific degree, position, place of work, full work address, telephone, e-mail - in Kazakh, Russian and English.

6. The article must be **carefully verified**. Articles that do not meet technical requirements will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the article has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Articles received by the Department of Scientific Publications (editorial office) are sent to anonymous review. All reviews of the article are sent to the author. The authors must send the proof of the article within three days. Articles that receive a negative review for a second review are not accepted. Corrected versions of articles and the author's response to the reviewer are sent to the editorial office. Articles that have positive reviews are submitted to the editorial boards of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive conclusion for publication should make payment on the following requisites (for ENU employees - 4,500 tenge, for outside organizations - 5,500 tenge):

Requisites:

Tsesnabank: КБЕ16

БИН 010140003594

РНН 031400075610

ИИК KZ 91998

ВТБ 0000003104

TSES KZ KA

IBAN KZ91998BTB0000003104

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева. Серия: Политические науки. Регионоведение. Востоковедение. Тюркология»

1. **Цель журнала.** Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ и обзоров книг по направлениям политические науки, международные отношения, востоковедение, регионоведение, тюркология.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_polit@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией.

Язык публикаций: казахский, русский, английский, турецкий, арабский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя, Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, издания статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций, а также дает согласие на проверку уникальности текста статьи.

4. Объем статьи не должен превышать 18 страниц (от 6 страниц).

5. **Схема построения статьи** (страница – А4, книжная ориентация, поля со всех сторон – 20 мм. Шрифт: тип – Times New Roman, размер (кегель) - 14):

МРНТИ <http://grnti.ru/> - первая строка, слева

Инициалы и Фамилию автора(ов)- выравнивание по центру, курсив

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках курсив

Название статьи – выравнивание по центру полужирным шрифтом

Аннотация (100-200 слов; не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы).

Ключевые слова (6-8 слов/словосочетаний).

Ключевые слова должны отражать основное содержание статьи, использовать термины из текста статьи, а также термины, определяющие предметную область и включающие другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – *межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» -1,25 см, выравнивание по ширине.*

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными.

Все **аббревиатуры и сокращения**, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1], вторая - [2] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 стр.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. на сайте журнала bulpolit.enu.kz в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке), на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке), на русском и английском (если статья оформлена на турецком или арабском языках).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Все рецензии по статье отправляются автору. Статьи, получившие отрицательную рецензию к повторному рассмотрению не принимаются. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ им. Л.Н. Гумилева – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

Цеснабанк: КБЕ16

БИН 010140003594

РНН 031400075610

ИИК KZ 91998

ВТВ 0000003104

TSES KZ KA

IBAN KZ91998ВТВ0000003104